

Fried Ilona

Személyes utószó

A fenti kutatás egy hosszabb munka része, amelyet Herczeg Gyula és az általa újra alapított, akkori nevén Janus Pannonius Tudományegyetem Olasz Tanszéke emlékére végeztem el. Herczeg Gyulával Rohonci Katalin nyelvész csoporttársnőm ismertetett meg a hetvenes évek legvégén. Herczeg Gyula szerzőtársat keresett gyermekek számára készülő nyelvkönyve második kötete számára, mivel egykori kedves tanítványa, az első kötet szerzőtársa, Kotzián Tamás, nem vállalta tovább a közreműködését. (Ami persze a könyv szempontjából igen nagy kár volt.)

Fiatal gimnáziumi tanárként nagyon szívesen tettem eleget a felkérésnek. Ennek a munkának folytatásaként hívott meg később Herczeg tanár úr, ahogy szólítottuk, az akkor frissen alakult tanszékre. Egyetemi kisdoktori címem volt, (akkoriban még ez is elég ritka volt az egyetemek, kutatóintézetek világán kívül), s tanítási gyakorlatom. Ő ez utóbbit is nagyon fontosnak tartotta. Előbb aspiráns lettem, és szívesen folytattam megkezdett kutatásaim, amire lelkiismeretes gimnáziumi tanári munka mellett nem lett volna lehetőségem. Pirandello műveinek stilisztikai vizsgálatára jelentkeztem, azonban hamarosan visszatértem az irodalomhoz, illetve a színházhoz. Közben nagy lelkesedéssel mentem Pécsre oktatni, azt gondolom, ez a közös „ügy”, a tanszék és az oktatás kötött össze bennünket. Nehéz évek voltak, de nagyon érdekesek. Közben módom nyílt arra, hogy hosszú ösztöndíjjal éppen a rendszerváltás évében Olaszországban kutathassak, s a szakterületem néhány kitűnő olasz szakemberével találkozom.

Herczeg Gyula, számomra megtisztelő módon, utódjául szánt - természetesen minél később, mert még sokáig szándékozott dolgozni. 1991-ben tanszékvezető-helyettesi kinevezést kaptam, s közben kandidátus lettem. Az új struktúrában azonban (akkor vált külön a bölcsészkar) rendkívüli mértékben megromlott számunkra a karon a légkör, és így végül úgy döntöttem, meg sem pályázom az 1992-ben mégis kiírt tanszékvezetői pályázatot. Ezt eredménytelennek vélhették, igaz, tudomásom szerint, akik megpályázták, soha semmiféle választ nem kaptak rá.

Ugyanezen a nyáron, nagy öröömre, felkérést kaptam az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar Főigazgatójától az indítandó olasz szak irányítására. Lehetséges lett volna, ahogy akkor terveztem is, hogy mellette pécsi munkám is folytassam.

1992 őszén, közvetlenül a tanév megkezdése előtt, a dékán hirtelen táviratilag tanszéki értekezletre hívott össze bennünket. Nem kevésbé váratlanul lemondatta Herczeg Gyulát, mint tanszékvezetőt. Ideiglenesen Neményi Kázmért nevezte ki. Ekkor már, tekintettel a korábbi évek tapasztalataira, felmértem, hogy nem fogom tudni tovább vállalni a tanszéken a munkát: csak egy utolsó, bár nagyon nehéz fél évet kellett kibírom, mivel a második félévben ösztöndíjjal Olaszországba készültem. A kollégák közül Ordasi Zsuzsa az értekezletet követően azonnal beadta felmondását. Én a tanév végén (docens voltam, a rektor, s nem a dékán volt a munkáltatóm) kértem az áthelyezésem. Kollégák, akik tanársegédek, adjunktusok voltak, szerződésük lejártakor nem kaptak hosszabbítást.

Mindezt a munkám indoklásául írom le, mert sem akkor, sem az azóta eltelt sok év alatt nem értettem meg, hogy mi szükség volt lényegében a tanszék oktatóinak lecserélésére –

elsősorban is, hogy miért nem várták meg azt a néhány évet, ami után Herczeg Gyula, akinek köztudomásúan az élete volt ez a tanszék, méltósággal tudjon visszavonulni. Soha nem felejttem el, ahogy eltűnt a faliújságról keserű búcsúlevele, amelyet az ominózus értekezlet után, mielőtt (gondolom, örökre) elhagyta volna az Egyetemet, kitett. Később, amikor a dékán a diákoknak bejelentette a változást, úgy tűnt, a levélből két mondat a szövegösszefüggésből kiragadva, ellentétébe fordítva jelent meg a dékán szavaiban. Úgy képzelem, hogy Herczeg Gyula ezt a nagy kudarcot soha nem tudta feldolgozni – betegsége, korai halála, a szomorúság mellett, nagyon megdöbbentett, hiszen korábban nagyon is egészségesnek látszott.

Mivel soha nem tudtam racionális magyarázatot találni a történetekre, Herczeg Gyula egy ma már nem élő kollégával kapcsolatos utalása alapján, elkezdtem az Államvédelmi Hatóságok Történeti Levéltárában kutatni. Hátha valami titkos ügy lehetett a háttérben? Hosszú kutatómunkám után be kellett látnom, hogy az eredetileg feltett kérdésre ma sem tudom a magyarázatot. Azonban közben nagyszámú olyan dokumentumot találtam, amelyek számomra váratlan módon sok más dologra viszont magyarázatot adtak, sok tapasztalattal gazdagítottak, még akkor is, ha ezek nagyon szomorú tapasztalatok voltak.